

Kohtuasi C-661/23 [Jeszek]ⁱ**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

9. november 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Wojskowy Sąd Okręgowy w Warszawie (Varssavi regionaalne sõjaväekohus, Poola)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

9. november 2023

Kriminaalmenetlus järgmise isiku suhtes:

R.S.

Põhikohtuasja ese liikmesriigi kohtus

Kriminaalmenetlus teise astme kohtus major R.S-i suhtes, kes mõisteti esimese astme kohtus ebaseaduslikult süüdi karistusseadustiku artikli 343 lõikes 1 ja karistusseadustiku artikli 338 lõikes 1 koostoimes karistusseadustiku artikli 12 lõikega 1 koostoimes karistusseadustiku artikli 11 lõikega 2 sätestatud kuriteo toimepanemises.

Põhikohtuasja ese ja õiguslik alus

Küsimus, kas liidu õigusega on ELL artikli 2, artikli 4 lõigete 2 ja 3 ning artikli 19 lõike 1 teise lõigu kontekstis koostoimes põhiõiguste harta artikliga 47 kooskõlas liikmesriigi õigusnormid, mis näevad ette sõjaväekohtu kohtuniku seaduse alusel pensionile saatmise, kui ta on tunnistanud tegevteenistusse sobimatuks, aga sobivaks kohtuniku ametit täitma.

ⁱ Käesoleva kohtuasja nimi on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetluspoole tegelikule nimele.

Eelotsuse küsimused

1. Kas liidu õigust, sh ELL artiklit 2 ja selles väljendatud õigusriigi väärtust, ning ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku koostoimes põhiõiguste harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid nagu:

a) 11. märtsi 2022. aasta seaduse, mis käsitleb kodumaa kaitset (Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny) (*Dz. U.* 2023, jrk nr 1615), artikkel 233 sõnastuses, mis anti sellele 28. juuli 2018. aasta tsiviilseadustiku ja teatavate muude seaduste muutmise seadusega (Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw), mille kohaselt tühistati liikmesriigi sõjaväekohtuniku õigus jääda selle kohtu kohtuniku ametikohale pärast vabastamist tegevteenistusest (sh seetõttu, et ta tunnistati tegevteenistusse püsivalt sobimatuks), mis hõlmab ka kõnealuse kohtuniku õigust osaleda selle kohtu koosseisudes kohtuasjades, mis on talle määratud enne nende sätete jõustumist;

b) 28. juuli 2018. aasta tsiviilseadustiku ja teatavate muude seaduste muutmise seaduse (Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw) (*Dz. U.* 2023, jrk nr 1615) artikkel 13, mille kohaselt saadetakse liikmesriigi sõjaväekohtu kohtunik, kes on vabastatud tegevteenistusest punktis a kirjeldatud asjaoludel, seaduse alusel pensionile?

Kas sellele küsimusele vastamisel on tähtsust asjaolul, et küsimuses 1 b nimetatud õigusnormi adreessaadiks on praegu ja tulevikus ainult üks kohtunik, kes kuulub eelotsusetaotluse esitanud kohtu koosseisu (nn *ad hominem* õigus), ja et samal ajal jääb alles prokuröridele antud analoogne õigus, mille kohaselt võivad nad jääda sõjaväeasjade prokuröri ametikohale vaatamata tegevteenistusest vabastamisele?

2. Kas liidu õigust, sh esimeses küsimuses viidatud õigusnorme, tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi sõjaväekohtu kohtuniku seaduse alusel pensionile saatmine esimeses küsimuses kirjeldatud asjaoludel on kehtetu ja seetõttu võib see kohtunik jätkuvalt mõista õigust eelotsusetaotluse esitanud kohtu koosseisus ning kõik riigiasutused, sh kohtuorganid, on kohustatud võimaldama tal selles kohtukoosseisus senistel alustel õigust mõista?

3. Kas liidu õigust – sh ühest küljest ELL artiklit 2 ja selles väljendatud õigusriigi väärtust, ELL artikli 4 lõiget 3 ja selles väljendatud lojaalse koostöö põhimõtet, ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku, ETL artiklit 267 ning tõhususe ja esimuse põhimõtteid, teisest küljest aga ELL artiklit 2 ja selles väljendatud demokraatia väärtust, ELL artikli 4 lõiget 2 ja võimude lahususe põhimõtet – tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohtu õigus või ka kohustus peatada eelotsusetaotlusega hõlmatud liikmesriigi õigusnormide, sh seaduste tasandi õigusnormide kohaldamine tuleneb vahetult liidu õigusest?

Kas sellele küsimusele vastamisel on tähtsust asjaolul, et liikmesriigi õigus ei näe liikmesriigi õigusnormide kohaldamise peatamise võimalust ette eelotsusetaotluse esitanud kohtule ja et sellise peatamise üle otsustamine seni, kuni eelotsusetaotluse esitanud kohus on võtnud arvesse selle eelotsusetaotluse vastuses esitatud liidu õiguse tõlgendamise elemente, on põhikohtuasja asjaoludel vajalik?

Viidatud liidu õigusnormid

ELL artikkel 2, artikli 4 lõiked 2 ja 3 ning artikli 19 lõike 1 teine lõik;

Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47.

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

28. juuli 2018. aasta tsiviilseadustiku ja teatavate muude seaduste muutmise seaduse (Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw) (*Dz. U.* 2023, jrk nr 1615) artiklid 10 ja 13.

- Artikli 10 kohaselt „11. märtsi 2022. aasta seaduse, mis käsitleb kodumaa kaitset (Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny) (*Dz. U.* jrk nr 2305 ja 2023, jrk nr 347 ja 641), artiklis 233 on sätestatud: „Kui tegevväelasest sõjaväeasjade prokurör vabastatakse tegevteenistusest, jääb ta prokuröri ametikohale prokuratuuri kõnealuses organisatsiooniüksuses, olenemata prokuröri ametikohtade arvust selles üksuses.““.
  - Artikli 13 kohaselt „tegevteenistusest vabastatud sõjaväekohtu kohtunik, kes jääb kohtuniku ametikohale käesoleva seaduse jõustumise kuupäeval, läheb sellel kuupäeval pensionile. [...]“.
- Muutmise seaduse artikli 14 kohaselt jõustuvad mõlemad õigusnormid 15. novembril 2023.

Poola Vabariigi põhiseaduse (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej) artikli 175 lõige 1, artikkel 180.

11. märtsi 2022. aasta seaduse, mis käsitleb kodumaa kaitset (Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny), kuni 14. novembrini 2023 kehtinud sõnastuses artikkel 233 näeb ette: „Kui tegevväelasest sõjaväekohtu kohtunik või sõjaväeasjade prokurör vabastatakse tegevteenistusest, jääb ta kohtuniku või prokuröri ametikohale prokuratuuri kõnealuses organisatsiooniüksuses, olenemata ametikohtade arvust selles üksuses“.

Asjaolude ja põhikohtuasja lühiülevaade

- 1 Käesoleva kohtuasja faktilised asjaolud ja menetluse kulg on analoogilised kohtuasjaga C-646/23.

Eelotsusetaotluse esitamise põhjuste lühikokkuvõte

- 2 Põhjenduse osa on suuresti identne kohtuasjas C-646/23 esitatud eelotsusetaotluse põhjendusega.
- 3 Teise eelotsuse küsimuse puhul täpsustab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et küsimus puudutab tagajärgi, mille toob kaasa asumine seisukohale, et liikmesriigi õigusnormid ei ole kooskõlas liidu õigusega. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kahtlused seoses Euroopa Kohtu tulevase praktika mõjuga selliste liikmesriigi õigusnormide tõhususele, mis näevad ette eelotsusetaotluse esitanud kohtu koosseisus õigust mõistva kohtuniku pensionile saatmise. Selleks et kindlaks teha, millised praktilised tagajärjed toob kaasa see, kui viidatud õigusnormid on liidu õigusega vastuolus, ootab eelotsusetaotluse esitanud kohus vastust küsimusele, kas riigiasutused, sh kohtuorganid, peaksid sellisel juhul võimaldama kohtunikul jätkata kohtu koosseisus õiguse mõistmist seniste reeglite alusel.
- 4 Seoses kolmanda eelotsuse küsimusega märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et see puudutab liikmesriigi õigusnormide kohaldamise peatamise tõhusust pärast Euroopa Kohtult vastuse saamist eelotsusetaotlusele kuni sellele vastusele järgneva kohtuotsuse tegemiseni. Poola õigus, sh kriminaalmenetluse seadustik, ei näe ette mehhanismi mistahes taseme õigusnormide kohaldamise peatamiseks, mis seda enam muudab võimatuks liidu õigusega kooskõlas oleva tõlgenduse andmise. Samal ajal kaalutleb eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas sellise peatamise võimalus on seaduse tasemel õigusnormide puhul kooskõlas nn võimude lahususe põhimõttega ja demokraatia põhimõttega, mis on nimetatud ELL artiklis 2 või ka ELL artikli 4 lõikes 2. Vastus sellele küsimusele on seega objektiivselt vajalik, sest vastasel juhul oleks eelotsusetaotluse tõhusus alates Euroopa Kohtult vastuse saamisest kuni mistahes sellise kohtuotsuse tegemiseni, milles võetakse arvesse selles vastuses sisalduvaid liidu õiguse tõlgendamise elemente, illusoorne, sest eelotsusetaotluse esitanud kohtu koosseisus õigust mõistev kohtunik saadetakse seaduse alusel pensionile.
- 5 Kiirendatud menetluse kohaldamise taotluse põhjendus on identne kohtuasjas C-646/23 esitatud eelotsusetaotluse põhjendusega.